

Til
Forsvarskommisjonen

Vår ref
23. juni 22/37/2022/NVIO/BRD

Innspill til Forsvarskommisjonen

Innledning

Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO) viser til invitasjon til å bidra til Forsvarskommisjonens (FKOM) arbeid og sender med dette sine innspill basert på erfaringer forbundet har gjort gjennom arbeid for veteraner fra internasjonale operasjoner. Erfaringene bygger på arbeid innen personellfeltet, men er overførbare til andre områder og oppgavene som er gitt FKOM.

Internasjonale operasjoner

Internasjonale operasjoner har lenge vært en del av tjenestemønsteret for militært personell. Dette vil fortsette, selv om omfanget nå er mindre enn på flere tiår. Det har vært uttalt at Norge, i størst mulig grad, skal sende enheter til internasjonale operasjoner som tar utgangspunkt i den hjemlige strukturen. Dette er en fornuftig tilnærming og produserer avdelinger med erfaringer fra skarpe oppdrag. Nå er erfaringene at avdelingene til internasjonale operasjoner ble skreddersøm, og man fikk ikke den gevinsten man ønsket ved å ha større strukturenlighet.

Videre bemannes en del enkeltstillinger i internasjonale operasjoner. Ved hjemkomst er det mange som føler at kompetansen de har ervervet gjennom tjenesten ikke blir utnyttet av Forsvaret. Dette er ikke god kompetanseoverføring og hvis det er slik at Norge påtar seg stillinger som ikke gir relevant kompetanse til den hjemlige strukturen bør man være mer målrettet i valg av stillinger, evt at man blir flinkere til å bruke erfaringer fra enkeltindivider som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner.

En del av disse enkeltindividene dimitteres etter tjeneste og går over i en sivil karriere. Når personellet i etterkant ikke føler at Forsvaret disponerer dem inn i relevante stillinger, eller hører lite eller ingen ting fra Forsvaret, er ikke dette tillitsvekkende for systemet. Her har man reservisten med mye kompetanse, og Forsvaret må greie å disponere vedkommende og dennes kompetanse på en god måte.

Oppsummering

Avdelinger til internasjonale operasjoner må i minst mulig grad skreddersys. Hjemlig struktur må brukes slik at man kan bygge organisasjonserfaring for den hjemlige strukturen.

Enkeltstillinger i internasjonale operasjoner må ha direkte overføringsverdi til stillinger i den hjemlige strukturen. Personellet med kompetanse må gjenbrukes i hjemlig struktur.

Disponering av personell som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner og som ikke fortsetter i Forsvaret må disponeres som reservister.

God gjennomføring av disse tre punktene vil bidra til økt forsvarsvilje da personellet føler seg ivaretatt.

Forsvarsvilje

Uten vilje, redusert evne. Å bygge forsvarsvilje er noe av det viktigste som gjøres for å få et forsvar til å fungere. Det hjelper lite med kampanjer om alt vi har og alt vi er, når ikke dette underbygges at tiltak som gjør at befolkningen og personellet i Forsvaret føler at Norge spiller sammen som lag. Går man dypere i spørreundersøkelsene og spør hvor mange som vil stille opp hvis det skulle skje noe, kan det hende svarprosenten ser noe annerledes ut.

Hva som skal gjøres for å bygge forsvarsvilje er mye, men det er også mye som må unngås. Det viktige er at kommisjonen tenker forsvarsvilje og diskuterer dette. NVIO tar med to punkter på hvor vi mener det politiske har bommet i forhold til bygging av forsvarsvilje.

- I Meld. St. 10 (2021-2022) – Prioriterte endringer, status og tiltak i forsvarssektoren, brukes ikke ordet forsvarsvilje én eneste gang.
- Definisjonen av veteran er knyttet opp mot begrepet internasjonale operasjoner i forsvarslovens § 3 c. I lovens forarbeider i Prop 102 L (2015-2016) har man sagt at dette ikke omfatter forsvarret av Norge eller NATO-allierte. Det vil si at ved en eksistensiell krig blir ikke personellet gitt veteranstatus, med mindre politikerne gjør en endring i løpet av krigen. Burde være unødvendig å komme så skjevt ut fra hoppkanten.

Oppsummering

Forsvarsvilje er en vesentlig del av den operative evnen, både i nasjonen og i Forsvaret. Å bygge forsvarsvilje bør gis et eget kapittel i FKOMs anbefaling.

Teknologisk utvikling

Teknologisk utvikling foregår i stor hastighet og Ukrainas bruk av teknologi og personell med teknologisk kompetanse viser at må man tenke nytt, og ta inn over seg kompetansen i det sivile samfunn. NVIO har etablert kontakt med spillutviklingsmiljø på høghskolenivå og kommersielle aktører rundt e-sport, forskning og utvikling av simulatorer for veteranarbeid. I dette har vi sett at en fritidsaktivitet kan bidra til økte ferdigheter for operatører av digitale plattformer, videre har utviklingen av 3D-kart gitt uante muligheter til kartlegging og gjenskaping av situasjoner.

Som samfunn er Norge noe bak utviklingen innenfor roboter, droner og teknologi. Det er bare å se til Danmark. Samtidig har vi gode skolemiljøer som utdanner innen dette. Spørsmålet er bare hvor langt Norge tør å gå innenfor det teknologiske feltet i Forsvaret eller om vi skal være tradisjonell og konvensjonell i vår tilnærming.

Oppsummering

Å ta i bruk de teknologiske mulighetene som finnes er viktig, ikke bare for Forsvaret, men hele statsforvaltningen. Her er man avhengig av å tørre å tenke nytt. Å vente på at teknologi skal bli moden gjør at vi aldri får tatt den i bruk, grunnet tempoet i utviklingen. Det er mange miljøer i Norge som er kommet langt, både i spillutvikling og innenfor VR (Virtual Reality). Det kunne vært på sin plass med noen rådgivere innen området i FKOM.

Sektorprinsippet

Gjennom det daglige arbeidet med veteransaker opp mot departementene møtes NVIO stadig av sektorprinsippet og statsrådets konstitusjonelle ansvar. I krisehåndtering

refereres det ofte til lederdepartementet, uten at dette departementet har et lederansvar – de skal koordinere. Dette gjør at saker ofte faller mellom stoler og ikke finner gode, samordnede løsninger.

Om sektorprinsippet er så rådene som man vil ha det til, kan diskuteres. I lys av koronarapporten ble det blant annet hevdet at statsministerens kontor og statsministeren var for mye opptatt av detaljer innen andre departementer. Det betyr at det er fullt ut mulig å se bort fra sektorprinsippet, så lenge viljen er til stede.

I forhold til sikkerhetspolitikken og krisehåndtering eller forståelse av sammensatte trusler kan ikke sektorprinsippet være det bærende prinsippet for organisering og ledelse. Her må det etableres strukturerer med fast ledelse, hvor roller, ansvar og myndighet mellom aktørene må være krystallklare.

Oppsummering

Sektorprinsippet som overordnet organisasjonsprinsipp er overmodent i forhold til å se på endringer av prinsippet. Sektorprinsippet gir ikke god samhandling mellom departementer. Det samme er prinsippet om lederdepartement. Med tanke på å bygge forståelse for og kriselede i forhold til sammensatte trusler, må prinsippene for organisering diskuteres og endres.

Avslutning

NVIO takker for muligheten til å komme med innspill til Forsvarskommisjonens arbeid. Kort oppsummert dekker NVIOs innspill;

- Overførbarhet og gjenbruk av kompetanse fra internasjonale operasjoner
- Bygging av forsvarsvilje
- Søke råd i teknologimiljøet
- Sektorprinsippet kan ikke være bærende når man skal bygge situasjonsforståelse rundt og kriselede i forhold til sammensatte trusler

Med vennlig hilsen

Ole Asbjørn Fauske
president